

Ο Ηπειρώτικος γάμος έχει το δικό του τελετουργικό. Στην Ήπειρο, η ηλικία των γυναικών που ήταν κατάλληλη για παντρεία ήταν συνήθως μετά το 16ο έτος της ηλικίας τους, αφού έχουν ετοιμάσει την προίκα τους, ενώ των αγοριών μετά την εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεών τους.

Συνήθως γινόταν προξενιό (μεσολαβητής) κατά 95% πριν τα αρραβωνιάσματα (ή σεβάσματα), όπως τα έλεγαν τότε.

Σημαντικό μέρος του γάμου ήταν και τα τραγούδια που ερμήνευαν οι συγγενείς και οι καλεσμένοι του γάμου και από γενιά σε γενιά σώθηκαν μέχρι σήμερα. Τα δημοτικά αυτά τραγούδια υπάρχουν σε διάφορες παραλλαγές και αφορούν σε όλη την διάρκεια του γάμου από την προετοιμασία μέχρι και μετά την τελετή.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Τα περισσότερα συνοικέσια τελούσαν τις μέρες των πανηγυριών. Τα πολλά πανηγύρια που γίνονταν εξυπηρετούσαν και τη σκοπιμότητα αυτή, δηλαδή να δουν και να σχεδιάσουν τα πι-

θανά προξενιά. Ο προξενητής πήγαινε νύχτα, μη τυχόν και δεν είχε καλό αποτέλεσμα η υπόθεση, διότι γίνονταν σχόλια εις βάρος της κοπέλας (τσούπρας) ώστε να κυλίσει απαραίτητο.

Πανηγύρι στην Κράψη - 1958

Πανηγύρι στην Κράψη - 1957

Η επιδίωξη όλων ήταν οι μελλοντικοί να προέρχονται από το ίδιο χωριό.

Κάποιος συγγενής της κοπέλας αναλάμβανε, εν αγνοία της, να μεταφέρει το μήνυμα σε κάποιον αντίστοιχο του γαμπρού. Αν απορριπτόταν, κρατιόταν μυστικό για να μην εκτεθούν οι συγγενείς και η κοπέλα. Αν συμφωνούσαν το ανακοίνωναν στον άλλο υπεύθυνο του προξενιού και μετά το πληροφορούσαν οι μελλοντικοί και έπειτα το μάθαιναν και οι υπόλοιποι.

Στη συνέχεια συναντούνται οι γονείς και στενοί φίλοι των δύο μερών, συνήθως στο σπίτι του γαμπρού για να συζητήσουν και να συμφωνήσουν το μέγεθος της προίκας. Πολύ παλιότερα, συνέτασσαν και το προικοσύμφωνο.

Μετά τον αρραβώνα και αφού τα είχαν συζητήσει στο προξενιό, συγγενείς του γαμπρού, πήγαιναν στις νύφης για

να καταγράψουν τα συμφωνηθέντα σε χαρτί.

Συνήθως ορίζανε το γάμο τον **Αλωνάρι** (Ιούλιο), λίγο πριν ή μετά τα πανηγύρια. Πολλές φορές, προτιμούσαν και το **χινόπωρο** (φθινόπωρο) για τους εξής λόγους: να έχει συγκεντρωθεί όλη η οικογένεια από το βουνό, όπως κτιστάδες που απομακρύνονταν δμήνες, να έχει βγει το κρασί, το τσίπουρο, ακόμα και τα ζώα να έχουν φάει βελανίδι που νοστιμίζει το κρέας.

Ο προξενητής ήταν κάπως και εγγυητής για την συμφωνηθείσα προίκα.

Μια τυπική προίκα περιελάμβανε σαν ακίνητη περιουσία ποτιστικό χωράφι, προβατίνες γόνιμες και χρυσές λίρες (που η αξία τους ήταν 280 δραχ. έκαστη το 1958).

Στο διάστημα του αρραβώνα, η νύφη έπλεκε και κεντούσε ασταμάτητα.

Έπρεπε να κάνει δώρα στους στενούς

Αρραβωνιάσματα στην Κράψη - 1958

συγγενείς. Σε όλους κάλτσες πλεκτές (τσι(ου)ρέπια), ζακέτες, ζωνάρια για πεθερικά και κουνιάδια.

Τραγούδι τοῦ ἀργαλειοῦ (Κώστας Κρυστάλλης)

Ἡ Ζερβοπούλα ἡ ὄμορφη
κι ἀρχοντοθυγατέρα
στὸν ἀργαλιὸ τῆς ὕφαινε
κι ἀνάρια ἐτραγουδοῦσε:

Διασίδι, καλοδιάσιδο,
γενμένο στὸ νυχτέρι,
διασίδι μ', ὄντας σ' ἔγνεθα,
τὸν συχνονειρεύομουν,
διασίδι, ὄντας σ' ἐδιάζομουν,
ἦρθεν ἀπὸ τὰ ξένα,
διασίδι, ὄντας σ' ἐτύλιγα
στὴν ἐκκλησιὰ τὸν εἶδα,
διασίδι, ὄντας σ' ἐκόλναγα,
μῶστειλεν ἀρραβῶνα.

Παῖξε ἀργαλιέ μου, βρόντησε,
πέτα χρυσιή σαῖτα,
τρίχτε καημένα χτένια μου,
βαστάτε τὸν ἦχό μου,
νὰ βγοῦν τὰ ὑφάδια γλήγορα,
νὰ ράψω τὰ προικιά μου,
γιατ' ὁ καλός μου βιάζεται,
βιάζεται νὰ μὲ πάρει!

Ογάμος γινόταν συνήθως Κυριακή μετά το μεσημεριανό, νωρίς το απόγευμα. Ένας λόγος ήταν ότι μετά θα γινόταν τραπέζι στους προσκεκλημένους.

Υπήρχαν οι περιπτώσεις που γίνονταν στέφανα και στο σπίτι. Αν ο γαμπρός ήταν από μακριά, τα στέφανα γίνονταν στο μέρος της νύφης.

Ο γαμβρός όριζε ένα καλό φίλο για «**Βλάμη**», ο οποίος ήταν υπεύθυνος για όλο το γάμο.

Όσο πλησίαζε η ημέρα του γάμου προσκαλούνταν συγγενείς και φίλοι. Για προσκλητήρια είχανε σακούλα με καραμέλες, καρύδια, μπουκάλι τσίπουρο (γαράφα) και ξύλινο δοχείο (μπλόςκα) με κρασί.

Τα πιο πολλά δώρα του γάμου ήταν χαλκώματα. Ταψί, κατσαρόλα, νταβάς, σουρωτήρι, γκιούμι (σκεύος με χερούλι με κάλυμμα για νερό), κανάτα και γυαλικά.

Στους αυστηρά προβλεπόμενους άγραφους κανόνες, ιδίως σε ότι αφορούσε, στη νύφη περιλαμβάνονταν και ο

Γυναίκες ντυμένες με παραδοσιακές φορεσιές, κατά την επίσκεψη του Νομάρχη Ιωαννίνων στην Ανατολική, το 1967

Ο βλάμης ήταν ο καλύτερος φίλος του γαμπρού, ο πιο έμπιστος. Θεωρείται μια σχέση ίδια ή και ανώτερη από του αδερφού. Στο γάμο, ο βλάμης ήταν μεταξύ των πρώτων παρευρισκομένων. Σε όλη τη διάρκεια του γάμου ο βλάμης μαζί με το νουνό ήταν κοντά στο γαμπρό.

τρόπος που εκφωνούσε τους καινούριους συγγενείς «**Πατέρα**» τον πεθερό, «**μάνα**» τη πεθερά, «**αφέντη**» όλους τους άρρενες, «**κυρά**» όλες τις γυναίκες. Απαντούσε πάντα με το «**δρσε**» (ορίστε) όταν την καλούσαν και απαγορεύονταν να περάσει μπροστά από τους καθιστούς άντρες.

Στα τραγούδια της περιοχής της Κράψης, υπάρχει μια χαρακτηριστική ομοιότητα με εκείνα της περιοχής των Τζουμέρκων, του Ξηρόμερου, αλλά και γενικά των Σαρακατσάνων της Ηπείρου.

Το χρονικό του γάμου κορυφωνόταν την τελευταία εβδομάδα, όπου λάμβαναν χώρα με σειρά τα εξής δρώμενα:

ΧΡΟΝΙΚΟ ΚΟΡΥΦΩΣΗΣ ΚΡΑΨΙΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ (Μέρα-Μέρα)

Δευτέρα - Τετάρτη (καλέσματα σε μακρινά χωριά) —

Ο Βλάμης, αφού στόλιζε το άλογό του, άρχιζε από την Δευτέρα τα καλέσματα στα μακρινά χωριά. Αν έβρισκε παιδάκια τους έδινε καραμέλες, αν έβρισκε τη νοικοκυρά έδινε καρύδια (**κοκόσιες**) και για τους άνδρες τσίπουρο ή κρασί με το ρακογυάλι ή την κουπίτσα. Αυτό ήταν το οριστικό κάλεσμα για τον γάμο. Δεν ξεχνούσε κανένα από οικισμό (**μαχαλά**) σε οικισμό και από χωριό σε χωριό.

Οι φίλοι και συγγενείς και από τα δύο σόια πήγαιναν στα γύρω βουνά να φέρουν ξύλα με τα ζώα για το μαγείρεμα και το ψήσιμο των φαγητών του γάμου.

Πέμπτη (Ο Βλάμης στο σπίτι της νύφης) —

Στο σπίτι της νύφης, οι φίλες της απλώνουν τα προικιά. Έκαναν στοίβα το προικιό (σε «**γι(ού)κο**») δηλαδή διπλωμένα τα υφάσματα κ.λπ., το ένα πάνω στο άλλο.

Κάτω - κάτω έβαζαν τα χοντρότερα και πιο πάνω τα λεπτότερα.

Από πάνω γέμιζαν με μαξιλάρια, ενώ στο κάτω μέρος έβαζαν μαξιλάρια για άλλες χρήσεις που ήταν φτιαγμένα, κεντημένα στον αργαλειό ή στο χέρι ή πλεχτά.

Στα κρεβάτια άπλωναν τα κεντήματα, τα σεντόνια, τις μαξιλαροθήκες, τις πετσέτες τις ποδιές κ.α.

Τα φορέματα, τα τοποθετούσαν κρεμαστά. Ετοίμαζαν και τις πλεχτές κάλτσες (Τσιουρέπια) που προοριζόνταν για δώρα στο σόι του γαμπρού.

Μπορεί να ήταν 80-100-120 ζευγάρια, αναλόγως του πόσο μεγάλο ήταν το σόι του.

Στα χαρακτηριστικά των προκαθορισμένων διαδικασιών συγκαταλέγεται και η «**κασέλα**».

Η κασέλα είναι ένα ξύλινο μακρόστενο, παραλληλόγραμμο κιβώτιο, με κάλυμμα που ανοιγόκλεινε, στο οποίο φύλασσαν τακτοποιημένα ρούχα και υφάσματα. Οι συγγενείς του γαμπρού ανέκαθεν την έπαιρναν μαζί με τα προικιά από τη νύφη, ως σχεδόν το 1955.

Ο Βλάμης πηγαίνει την κουλούρα (ψωμί με χειροποίητα σχέδια) που την αποκαλούσαν και «**κεντημένη**» και την παραδίνει στη νύφη.

Το σόι της νύφης τον καλωσορίζει και ανταποδίδει με ένα μαντηλάκι στο άλογο (άσπρο πάντα), συμβολισμός για

την αγνότητα της νύφης.
Το πρώτο κέρασμα περιλαμβάνει λουκούμι, ποτό, γλυκό ή πίτα. Του δίνουν και δώρο κεντητό ή πλεκτό.

Επέστρεφε ο ίδιος στη συνέχεια στο γαμβρό για να μην λείψει τίποτα.

Οι οικογένειες φρόντιζαν την ίδια μέρα για τα καλέσματα, στέλνοντας συνήθως παιδιά (που είχαν και τους δύο γονείς τους), για να καλέσουν τους χωριανούς.

Πέμπτη στο σπίτι του Γαμβρού _____

Στο σπίτι του γαμπρού ξεκινάνε οι προετοιμασίες. Κάποιες γυναίκες (συγγενείς του γαμπρού), πηγαίνουν στον λόγγο να μαζέψουν ξύλα για το βράσιμο του φαγητού στα καζάνια.

Γυρίζουν «**ζαλωμένες**», τραγουδώντας και αφού ξεφορτώσουν τα ξύλα ξεκινούν το χορό στην αυλή του σπιτιού και τραγουδούν χωρίς όργανα.

Παρασκευή στο σπίτι του Γαμβρού _____

Την Παρασκευή σφάζουν τα σφαχτά του γάμου, τα οποία τα αφήνουν να σιτέψουν μέχρι την ημέρα του γάμου για να τα μαγειρέψουν στα καζάνια με ρύζι για να επαρκέσουν για όλους τους καλεσμένους.

Στο σπίτι του γαμπρού (σε πολλά χωριά της Ηπείρου), ξεκινάει το στόλισμα του φλάμπουρου (**μπαϊράκι**) από τους γονείς του γαμπρού.

Κρεμάνε την ελληνική σημαία και ψηλά στην κορυφή δένουν έναν σταυρό από μυτερά ξύλα.

Εκεί καρφώνουν διάφορα φρούτα, ό-

πως 3 μήλα ή ρόδια (ένδειξη γονιμότητας) και λίγα κλαδιά ελιάς και δάφνης.

Κατά το στόλισμα ακούγεται το τραγούδι «**Ποιος αρματώνει φλάμπουρο με μήλα και με ρόδι**».

Όταν τελειώσει το στόλισμα, στήνουν έναν χορό, κρατώντας το φλάμπουρο, πρώτα ο Νουνός, μετά ο Βλάμης και μετά οι υπόλοιποι. Το φλάμπουρο θα παραμείνει εκεί μέχρι την Κυριακή, οπότε θα ξεκινήσει το «**ψίκι**» (πομπή από το σόι του γαμπρού) για το σπίτι της νύφης.

Το βράδυ της Παρασκευής έρχονται από τα διπλανά χωριά συγγενείς.

Βάσει του εθίμου φέρνουνε ένα τέταρτο από το σφάγιο, δηλαδή 5 κιλά κρέας, κρασί, τσίπουρο ακόμα και ψωμί και στήνεται ένα γλέντι έως τα μεσάνυχτα, όπου τραγουδούσαν χωρίς όργανα.

Παρασκευή στο σπίτι της Νύφης _____

Στο σπίτι της νύφης, γίνεται το ζύμωμα και το ψήσιμο της κουλούρας.

Την Παρασκευή έρχονταν οι συμπεθέροι (σόι του γαμπρού) για να πάρουν την προίκα.

Απαραίτητη όμως προϋπόθεση ήταν να πάρουν πρώτα το συμφωνηθέν χρηματικό ποσό. Αν αυτό δεν παραλαμβάνονταν, μπορεί να χαλούσε και ο γάμος.

Αφού τα πήγαιναν στο σπίτι του γαμπρού, η μητέρα του έριχνε ρύζι και τα έκαναν πάλι στοίβα (γιούκο).

Σε πολλά χωριά της Ηπείρου «**Έστρωσαν το κρεβάτι**» και τακτοποιούσαν τα

πράγματα στις θέσεις τους. Μόλις έστρωναν το κρεβάτι έριχναν πάνω ένα αγοράκι μικρό για να κάνει η νύφη αγόρι (**παιδί!**)

Σάββατο στο σπίτι του Γαμβρού _____

Το Σάββατο πριν το μεσημέρι, στο σπίτι του γαμπρού, έρχονται σιγά - σιγά οι συγγενείς, στρώνεται το μεσημεριανό τραπέζι και ανταλλάσσουν ευχές.

Το απόγευμα έρχεται ο κουμπάρος τον οποίο προϋπαντούν και καλωσορίζουν στην αυλή με τα όργανα.

Κατεβάζουν τον κουμπάρο από το άλογο και του προσφέρουν ως δώρο μία Πετσέτα.

Πρώτη επιθυμία του κουμπάρου είναι να μπει το ζώο σε αποθήκη, να το ταΐσουν (**ζαϊρέ**) χόρτο ξερό ή τριφύλλι.

Στη συνέχεια μπαίνουν στο σπίτι, όπου ο κουμπάρος κάθεται σε κεντρική θέση και του προσφέρουν φαγητό και πιοτό.

Σάββατο απόγευμα στο σπίτι της νύφης _____

Το απόγευμα του Σαββάτου, ο πατέρας του Γαμβρού και λίγοι συγγενείς (10 - 15 άτομα) επισκέπτονται το σπίτι της νύφης για να τους δείξουν τα προικιά και να υπογράψουν το προικοσύμφωνο.

Στο σπίτι της νύφης γίνεται γλέντι (**τσιμπούσι**) χωρίς όργανα, τραγούδι με το στόμα. Έξω, στην πλακόστρωτη αυλή, το πεζούλι είναι στρωμένο με χειράμια υφαντά και κεντητά.

Έρχονται σιγά - σιγά όλοι οι προσκεκλημένοι και αρχίζει το σερβίρισμα του

φαγητού, συνοδευόμενο από τα τσουγκρίσματα των ποτηριών και το κέφι ανάβει με το τραγούδι «**Τρώτε για να πίνουμε μωρέ παιδιά...**».

Έστρωναν το τραπέζι και αφού τελείωναν το φαγητό, τραγουδούσαν το τραγούδι «**Σε τούτ' την τάβλα που ήμαστε...**» σε δύο παρέες, μία φορά η μία και μία φορά η άλλη.

Το φαγητό το τοποθετούσαν δύο άτομα στα πιάτα. Πρώτα σερβίρονταν το ρύζι. Νέα παιδιά (5-6 άτομα) που φορούσαν καρό ασπροκόκκινη ποδιά (και λιγότερο μπλε - άσπρο), κάθονταν στη σειρά και ο ένας έδινε στον άλλο το πιάτο, ώσπου να φτάσει στο τραπέζι. Εκεί κάποιος μεγαλύτερος είχε την ευθύνη σε ποιόν θα δοθεί, αναλόγως της σειράς.

Μόλις τελείωνε το πρώτο πιάτο, μάζευαν τα σκεύη και τα έπλεναν ώστε να χρησιμοποιηθούν στο δεύτερο πιάτο. Το ίδιο και στο τρίτο.

Στο τέλος, στο τέταρτο, σερβίρονταν το κρέας.

Έπιναν και κρασί ή τσίπουρο.

Χαρακτηριστικά ο κελαρτζής έλεγε ότι «δεν φτάνει το ένα, δεν φτάνει το άλλο», για να μην μεθύσουν.

Ο Κραφίτης **Ευάγγελος Γ. Τομαράς**, στο βιβλίο του «**ΚΡΑΦΗ ΜΟΥ**», μνημονεύοντας τον γάμο του αδελφού του Στέλιου Τομαρά, στις 16/11/1958, αναφέρει γι' αυτή την στιγμή:

Στη συνέχεια αρχίζει ο χορός, με τον κουμπάρο, τον βλάμη και τον Γαμπρό να σέρνουν τον χορό και ακολουθούν οι γονείς και λοιποί καλεσμένοι. Ο τραγουδιστής αυτοσχεδίαζε...

*«Αχ κουμπάρε, Αχ κουμπάρε μου
χρωστάς ένα πενηντάρι!»
Ανοίγε τη σακουλίτσα ο νουνός
που ήταν κρεμασμένη από το
λαιμό με σπάγγο, έδινε το
πενηντάρι για τους φτωχότερους,
10 δραχμές ήταν καλά, το 20άρι
αρκετό.*

*Μόλις γίνονταν μικρή διακοπή των
οργάνων, αρχίζανε με το στόμα.
Κελαηδούσε ο καλλίφωνος Ηλίας
Γάγας από τον Δρίσκο (Βάξια),
ανταποδίδανε από την απέναντι
μεριά ο επίσης καλλίφωνος
Σπύρος Τομαράς από Ανατολική
(Λουχάνιστα), γίνονταν όντως μια
συγχορδία μελωδική 2-3
τραγούδια και παραδίδανε την
σειρά στα όργανα.
Συνεχίζονταν το γλέντι έως
πρωιάς.
Λίγοι κοιμούνται πρόχειρα, άλλοι
ζητούν σκέτο καφέ.*

Σάββατο βράδυ στο σπίτι της Νύφης _____

Το βράδυ του Σαββάτου γίνονταν το γλέντι στην νύφη. Η οικογένεια του κάθε προσκεκλημένου έφερνε ένα «πόδι» κρέας πρόβειο (ένα τέταρτο του ζώου) και από ένα ταψί ψωμί. Μερικοί έφερναν και κρασί.

Πριν έρθουν τα όργανα, τραγουδούσαν με το στόμα οι άντρες και οι γυναίκες σε αντιφώνηση (μία φορά οι γυναίκες και μία οι άντρες). Τραγούδια καθιστικά περισσότερο. Όταν έλεγαν χορευτικό τραγούδι, το χόρευαν.

Μετά έρχονταν τα όργανα. Έμπαιναν στο χορό ανά παρέες, συνήθως ανά οικογένειες. Άντρες και γυναίκες μαζί (πιο ελεύθερα, όχι όπως στο πανηγύρι, στον προκαθορισμένο διπλοκάγγελο ή τριπλοκάγγελο χορό). Ένας είχε την ευθύνη για να κρατά και να δίνει τη σειρά για το χορό. Άλλος ήταν υπεύθυνος για το φαγητό και λέγονταν κελαρτζής. Έκοβε το κρέας που έφερναν οι καλεσμένοι σε μερίδες και το τσιγάριζαν στο ταψί. Μετά έφτιαχναν το γνωστό **γιαχνί**.

Κυριακή πρωί στο σπίτι του γαμβρού (προετοιμασία) _____

Το πρωί της Κυριακής ετοιμάζονταν φαγητά για το μεσημέρι. Συνήθως ετοίμαζαν το παραδοσιακό γιαχνί και κρέας με ρύζι.

Μετά τα όργανα πήγαιναν στο γαμπρό. Όλο μαζί το συμπεθεριό (του γαμπρού) με τα όργανα πήγαιναν στο νουνό για να τον πάρουν.

Τα ρούχα του γαμβρού σιδερώνονται με κάρβουνα. Ο Βλάμης αναλαμβάνει να τον ξυρίσει. Την ώρα του ξυρίσματος περνάνε όλοι, ρίχνοντας κέρματα (για να μην του λείψουν ποτέ τα λεφτά) τραγουδώντας «**Σήμερα νιος ξουρίζεται, σήμερα μπαρμπερίζεται...**».

Κυριακή Γιόμα (μεσημέρι) στο σπίτι του γαμβρού _____

Στήνεται τράπεζι για όλους όσοι είναι στο σπίτι. Ετοιμάζουν τα άλογα οι αγγελιοφόροι (**Σ(υ)χαρικιαρήδες**).

Ξεκινούν γύρω στις τρεις το μεσημέρι το ψίκι (πομπή με το σόι του γαμπρού) για το σπίτι της νύφης με το τραγούδι

«**Κίνα δέντρο μ' κίνα, κίνα κυπαρίσσι...**» και κατά την διαδρομή «**Πήγαινα το δρόμο Ρόιδω - Χάιδω Χαϊδεμένη μου...**».

Κάποιοι φίλοι του γαμπρού μαζί με τα όργανα πήγαιναν να πάρουν τον Νουνό. Ο πρώτος παίρνει λευκή πετσέτα δώρο και οι άλλοι μαντηλάκια τα οποία τα δένουν στο κεφάλι του αλόγου. Κατά το έθιμο προχωρούν όλοι από την δεξιά πλευρά του δρόμου.

Κυριακή Γιόμα (μεσημέρι) στο σπίτι της νύφης _____

Στο σπίτι της νύφης έχει ξεκινήσει από νωρίς το στόλισμά της, ενώ οι φίλες της και οι συγγενείς τραγουδάνε το «**Ντύσου, στολίσου λυγερή, ντύσου στολίσου κόρη...**».

Όταν ντύνονταν η νύφη, πιο παλιά, κρατούσε στην ποδιά της ασημένιο δίσκο. Ο πατέρας έριχνε στο κεφάλι της σταυρωτά λίγο κρασί. Μετά οι υπόλοιποι σταύρωναν με κέρματα το κεφάλι της και τα έριχναν στο δίσκο.

Έλεγαν και το τραγούδι, «**Ευχήσου με μανούλα μου τώρα στο στόλισμά μου...**».

Ο «Βλάμης» που ήταν φίλος του γαμπρού που φροντίζει να πάνε στη νύφη τα νυφιάτικα παπούτσια που ήταν όμως δώρο του γαμπρού.

Ένα παιδί φέρνει τα παπούτσια της νύφης για να της τα φορέσει ο Βλάμης. Ακούγονται οι ευχές, ενώ ο Βλάμης πρέπει να βάλει χαρτονομίσματα για να σταθούν τα παπούτσια καλύτερα.

Ένα αγοράκι 10-15 χρονών περίπου είχε ένα ασημένιο δίσκο στο κεφάλι και

το κρατούσε με τα χέρια. Μέσα είχε τα στέφανα μέσα σε ρύζι και κουφέτα και ό, τι άλλο χρειάζονταν. Από πάνω ήταν σκεπασμένο με φανταχτερό πανί.

Ο κόσμος (**ψίκι**) που ήταν προσκεκλημένος στο γάμο μαζί με το βλάμη και το γαμπρό ξεκινούσαν για το σπίτι της νύφης. Τα όργανα τραγουδούσαν στο δρόμο διάφορα τραγούδια.

Εντωμεταξύ το ψίκι του Γαμπρού πλησιάζει. Τρέχει πρώτος ο «**Συχαρική-ρης**» να ειδοποιήσει για το γεγονός της άφιξης, ρίχνει μερικές ντουφεκίες και παίρνει τα συχαρίκια.

Φτάνοντας ο γαμπρός, άλλοτε εισέρχεται με το άλογό του μέσα στο σπίτι της νύφης. Ακούγονται φωνές.

- Άξιος! - Άξιος! Χειροκοτούν και τραγουδούν. Εξέρχεται η νύφη από το σπίτι και οι αδελφές της και οι κοντινοί συγγενείς τραγουδούν «**Εβγα μάναδες τον ήλιο, αν βασίλεψε να φύγω...**».

Ακούγεται το τραγούδι «**Ξύπνα περδικομάτα μου...**»

*Ξύπνα περδικομάτα μου μωρέ,
κι'ρθα στο μαχαλά σου.
Χρυσά στολίδια σου'φερα μωρέ,
να πλέξεις στα μαλλιά σου.
Κι αν ήρθες καλοσώρισε μωρέ,
ας έκανες και κόπτο.
Ηρθες και μας ομόρφυνες μωρέ
τον άσχημο τον τόπο.
Δεν το 'ξερα λεβέντη μου μωρέ,
πως ήρθε η αφεντιά σου.
Να πεταχτώ σαν πέρδικα μωρέ,
να 'ρθω στην αγκαλιά σου.*

Ανύπαντρες κοπέλες από το σόι του Γαμπρού ζαλώνονται τα προικιά.

Η νύφη αποχαιρετάει τους γονείς της ενώ ακούγεται το τραγούδι «**Ευχήσου μου μανούλα μου, τώρα στο κίνημά μου και στο ξεχώρισμά μου...**» και βγαίνοντας η νύφη από το σπίτι τραγουδά «**Αφήνω γεια μανούλα μου...**». «**Ωρα καλή σου μάτια μου...**», της απαντά η μάνα.

Μετά, πιάνοντας αγκαζέ τη νύφη από τη μία μεριά ο πατέρας και από την άλλη η μάνα, έβγαιναν έξω από την πόρτα.

Τότε γυρνούσε η νύφη προς την πόρτα και προσκυνούσε 3 φορές (έσκυβε λίγο).

Η μάνα της έριχνε ρύζι και κουφέτα που είχε σ' ένα πιάτο και το έσπαγε στο έδαφος.

Σε αρκετά μέρη της Ηπείρου η μάνα της νύφης δεν ακολουθούσε την πομπή για τα στέφανα. Μετά έπιαναν την νύφη πάλι αγκαζέ 2 νέα άτομα, τα αδέρφια αν είχε ή στενός συγγενής.

Τα όργανα έλεγαν το «**Αφήνω γεια μανούλα μου...**». Πολλοί έκλαιγαν γιατί έφευγε η νύφη από τους δικούς της. Αφού φορτώσουν τα προικιά παίρνουνε τη νύφη και επιστρέφουν από αριστερά του δρόμου όλοι μαζί για την εκκλησιά.

Μπροστά το μπαϊράκι, ο Γαμπρός με τον Βλάμη, τον Νουνό και πίσω η Νύφη. Τα όργανα παίζουν την «**πατινάδα του Γάμου**» και φτάνοντας στην εκκλησιά παίζουν το «**Εκκλησιά μου κουκλωτή...**»

Μυστήριο Γάμου _____

Όταν η πομπή φτάνει στην εκκλησιά πιάνουν τη νύφη από δεξιά, αγκαζέ ο γαμπρός και αριστερά ο νουνός και ο Ιερέας τους στεφανώνει.

Μετά την τελετή του γάμου στο σπίτι της πεθεράς _____

Αφού γίνονταν τα στέφανα, ξεκινούσαν για το σπίτι του γαμπρού.

Τα όργανα, τα νιόγαμπρα και όλοι οι συμπέθεροι.

Τα όργανα παίζουν «**Για άκουσε κυρά Νύφη τι λέει το Άγιο Ευαγγέλιο, Τίμα τον πεθερό σου να σε φωνάζει Νύφη...**».

Τα όργανα ακολουθούν όλη αυτή την τελετή προς την οικία της πεθεράς.

Φτάνοντας στην αυλή του σπιτιού του γαμπρού, η νύφη ζητάει τάμα για να προχωρήσει. Εκεί ακούγεται το τραγούδι «**Πέζε νύφη, δεν Πεζεύω, θέλω τάμα να πεζέψω...**».

Κατεβάζουν αγκαλιά τη νύφη από το άλογο και η πεθερά της δίνει και τρώει ζεστές τηγανίτες με μέλι (στο χωριό Κράφη) για να είναι γλυκιά και ομαλή η συμβίωση με όλους μαζί.

Αφού τα πεθερικά, στη συνέχεια προσφέρουν κάποια δώρα στους δικούς της, συνήθως μαγειρικά σκεύη, έρχεται η στιγμή που πρέπει η νύφη να ρίξει την κουλούρα.

Σταυρώνει στον αέρα τρεις φορές και την ρίχνει προς τα πίσω, ενώ ακούγεται το τραγούδι «**Ρίξε Νύφη την κουλούρα και μας έπιασε λιγούρα...**».

Όποιος πιάσει την κουλούρα την κόβει με τα χέρια και την μοιράζει.

Στη συνέχεια η νύφη προχωρά προς το εσωτερικό του σπιτιού και ακούγεται το τραγούδι «**Εβγα πεθερά στη σκάλα με το μέλι με το δάλα...**».

Κάνει η νύφη τρεις μετάνοιες, φιλάει το χέρι της πεθεράς της και τρώει το μέλι με τα καρύδια.

Κατεβαίνουν στη συνέχεια όλοι στην αυλή (**αλώνι**) του σπιτιού και αρχίζει το φαγοπότι με τα τραγούδια της τάβλας «**Φίλοι μ' καλώς όρίσατε...**», «**Ροδιά μου, ροδιά μου...**» και «**Σε τουτ' την τάβλα που 'μαστε...**».

*Γραμμένα μαύρα μάτια μου,
σε τούτο το τραπέζι,
τρεις μαυρομάτες ρούσα μ'
μας κερνούν.
Τρεις μαυρομάτες μας κερνούν,
γραμμένα μαύρα μάτια μου,
και οι τρεις καλές κοπέλες,
η μια κερνάρουσα μ' με το γυαλί.
Η μια κερνάει με το γυαλί
γραμμένα μαύρα μάτια μου,
και η άλλη με την κούπα,
κι η τρίτη ρουσα μ' η μικρότερη.
Κι η τρίτη η μικρότερη
γραμμένα μαύρα μάτια μου,
με μαστραπά στο χέρι,
κέρνα μας ρουσα μ'
κέρνα μας γλυκό κρασί.*

Γλέντι Γάμου _____

Η 1η μερίδα σερβίρεται στον παπά, η 2η μερίδα στον κουμπάρο, η 3η στον γαμπρό και η 4η στη νύφη και μετά οι υπόλοιποι.

Ευλογά όρθιος ο ιερέυς, κάνουν σταυρό και αρχίζει το φαγοπότι με κρασί της σοδειάς και γλέντι μέχρι πρωίας.

Αρχίζει ο χορός με τον Νούνο, με το τραγούδι «**Κουμπάρε που στεφάνωσες τα δυο τα κυπαρίσσια, να σ' αξιώσει ο Θεός να 'ρθεις και στα βαφτίσια...**».

Συνεχίζει ο γαμπρός με το τραγούδι «**Ρηγόπουλο παντρεύεται και πήρε Ρηγοπούλα...**» ή «**Δυο πουλάκια τα καημένα στο τραπέζι είν' καθισμένα...**».

Ακολουθεί η νύφη με το τραγούδι «**Που ήσουν ψες μωρ' πέρδικα μου που 'σουν ψες και που είσαι απόψε...**».

Τώρα είναι η σειρά του πατέρα του Γαμπρού με το τραγούδι «**Ποιος τον κάνει εντούτο Γάμο, ο Πατέρας μου τον κάνει...**».

Η μάνα του γαμπρού με το τραγούδι «**Χαρά στη μάνα του Γαμπρού και πεθερά της νύφης...**», συνεχίζει ο πατέρας της νύφης με το τραγούδι «**Πατέρα που μ' ανάθρεψες σαν κλίμα στην αυλή σου...**» και η μάνα της νύφης με τη σειρά της τραγουδά «**Αξίζει η μέρα η σημερινή η' αντάμωσε τα νιόγαμπρα και τα 'κανε ζευγάρι...**».

Ο Βλάμης χορεύει «**Ένας λεβέντης χόρευε...**», ακολουθεί το κέρασμα του Νούνου στα νιόγαμπρα «**Κέρνα νουνέ την τάβλα σου, Δως του μια να πάει κάτω...**».

Αργά το βράδυ αποχωρεί ο Νουνός από το γλέντι με το τραγούδι «**Στο καλό καλέ μας Νούνε κι άσε την ευχή σου πίσω...**».

Ακολουθεί το σόι της Νύφης με το τραγούδι «**Ηρθε καιρός να φύγουμε , ροδιά μου, ροδιά μου...**».

Το Γλέντι συνεχίζεται μέχρι το ξημέρωμα από τους υπόλοιπους καλεσμένους.

Δευτέρα μετά το γάμο _____

Ο κουμπάρος αναχωρεί από το γλέντι και τον αποχαιρετούν με τραγούδια και ευχές «**Στο καλό κουμπάρε και να 'ρθεις και στα βαφτίσια...**».

Ενώ όλοι ξεκουράζονται, η νύφη πιάνεται σε δουλειές από το τηγάνι ως το

καζάνι για να αποδείξει πόσο είναι νοικοκυρά στο νέο της σπίτι.

Το απόγευμα της Δευτέρας **είναι η επιστροφή (πιστροφή)** στο πατρικό της σπίτι με το γαμβρό συνοδεία, για να ενθαρρυνθεί η νύφη ότι μπορεί να πηγαίνει στο πατρικό της.

Νωρίς το βραδάκι επιστρέφει το ζευγάρι στο σπίτι όπου η νύφη στο εξής είναι πρώτη στις δουλειές, τελευταία στο φαγητό, επίσης πρώτη στο ξύπνημα και τελευταία για ύπνο!

*«Ευχήσου με, μανούλα μου,
τώρα στο κίνημά μου.
Τώρα στο κίνημά μου,
στο συμπροβόδισμά μου.
Ωρα καλή σου κόρη μου,
Κι η Παναγιά μαζί σου».*

ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ :
ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ:

Ευχαριστούμε όλους τους συντελεστές και εθελοντές για τη διεξαγωγή αυτής της εκδήλωσης της αναβίωσης του Ηπειρώτικου Γάμου , των εθίμων και των τραγουδιών.

- Το Δήμο Αγίου Δημητρίου και τον Οργανισμό Πολιτισμού, Αθλητισμού & Περιβάλλοντος για την πρόσκληση συμμετοχής στις 3ήμερες εκδηλώσεις «Αστυ & Παράδοση»
- Τον κ. Ευάγγελο Γ. Τομαρά για τα όσα κατέγραψε στο βιβλίο του «**Η ΚΡΑΨΗ ΜΟΥ**»
- Τον κ. Κώστα Στ. Τομαρά για την καταγραφή των τραγουδιών και των δρώμενων
- Τα μέλη και φίλους της Αδελφότητας Κρασιτών για την συνέργειά τους σε όλο αυτό το εγχείρημα